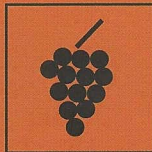

Fitxes de bones pràctiques
Paisatge vitivinícola
del Penedès

Bloc 1 Evitar l'erosió i afavorir la conservació del sòl

Fitxa 1.1 Moviment de terres

Fitxa 1.2 Xarxa de drenatge

Bloc 2 Manteniment del paisatge agroforestal

Fitxa 2.1 Xarxa de camins

Fitxa 2.2 Vegetació de marges i vores

Fitxa 2.3 Arbrat

Bloc 3 Producció vitícola respectuosa amb el medi

Fitxa 3.1 Cobertes vegetals

Bloc 4 Millora del paisatge construït

Fitxa 4.1 Patrimoni construït

Fitxa 4.2 Cellers i tines

Fitxa 4.3 Instal·lacions i construccions

Bloc 5 Promoció del paisatge vitivinícola

Fitxa 5.1 Enoturisme

1.1 Moviment de terres

El **moviment de terres** pot constituir el primer pas per a materialitzar el projecte d'una nova explotació vitivinícola, reparcel·lar o, simplement, ampliar la superfície de vinya conreada. En aquesta fase es requereix sovint de pales carregadores, retroexcavadores, dúmpers o camions, així com del no menyspreable esforç humà.

El condicionament morfològic del terreny permet cercar la superfície, pendent i orientació final desitjades, tots tres paràmetres en relació directa amb la millora de l'explotació i amb l'optimització de recursos, com per exemple la mecanització de les tasques.

En d'altres ocasions, el moviment de terres es durà a terme per a obrir camins i accessos a les finques.

Parcel·la en fase d'excavació.

Aterrassament de parcel·les en una vessant.

Formació de talussos en una esplanació.

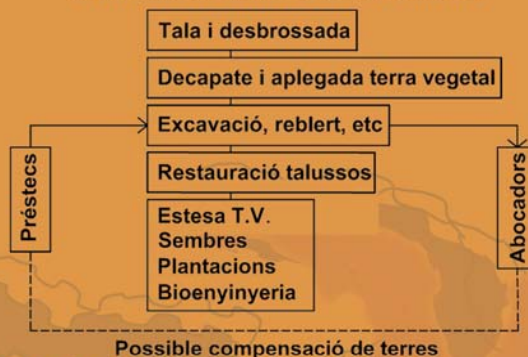
Efectes del moviment de terres

Les vinyes projectades en terrenys de cert pendent (>5%) comporten esplanacions, rebaixos o recrescudes del sòl fins obtenir el perfil òptim per al treball agrícola. En aquests casos, assolir l'objectiu final pot suposar, alhora, afeccions a la pròpia finca i també als espais colindants, ja sigui a parcel·les agrícoles veïnes o al propi terreny natural (bosc, torrents, etc.).

Les afeccions més comunes degudes a una manca de previsió en el remodelatge del terreny són:

- L'erosió i pèrdua de sòl per arrossegament superficial.
- Escorrenties no desitjades.
- Aparició d'entollaments.
- Pèrdua de vegetació.
- Ferides visuals en el paisatge: canvis cromàtics i microtopografies incoherents amb l'entorn.

MOVIMENT DE TERRES I RESTAURACIÓ

Evitar l'erosió i conservar el sòl

- **Decapatge i aplegada** de la terra vegetal per a poder disposar de sòl apte en la futura tasca de revegetació de marges, talussos o qualsevol altre terreny afectat.
- **Decapatge**: extracció dels horitzons d'interès (típicament 0 i A), prèvia realització de cales per determinar la profunditat o gruix a decapar.
- **Abassegament**: fer munts de 1.5 m d'alçada màxim i ubicar-los en llocs adients per a que no es compactin ni contaminin. Si cal, es milloraran amb esmenes orgàniques.
- **Pendent òptim dels talussos**: generar pendents > 33° comporta dificultats per a la implantació vegetal: risc d'erosió per arrossega-ment superficial de les terres en cas de pluges i formació de xaragalls.
- **Disseny d'una xarxa de drenatge adequat**.
- **Estabilització mitjançant revegetació**: és la forma més segura i eficient per a retenir les terres i integrar paisatgísticament les ferides visuals en el terreny.

EFECTES PAISATGÍSTICS DELS DIFERENTS TIPUS DE TALUSSOS				
Tipus de talús	*H:V	Graus	Tipus de substrat	Efectes
1 	2:1	25°	Sòl	Alta ocupació de l'espai Restauració fàcil Morfologia natural
2 	3:2	33°		
1 	1:1	45°	Roca meteoritzada o transició a sòl	Menys ocupació de l'espai Dificultat en la restauració Morfologia artificial

* Relació entre la distància Horitzontal (H) i la Vertical (V).

S'entén per **moviment de terres** qualsevol treball mecànic que comporti extracció, reblert o transport de terres. Així doncs, el decapatge de terra vegetal, els terrabuits, els buidats i excavacions, els terraplenats, el sanejament i reperfilats, així com el transport de terres són operacions que podem considerar pròpies d'aquest treballs

Podem considerar un **talús** com una zona del terreny on s'han eliminat terres per a disminuir-ne l'alçada (desmunt) o, bé, s'han afegit per augmentar-la (terraplè). Els marges de bancals són talussos que separen dues feixes conreades.

Talús suau amb terra vegetal estesa, preparat per a ser revegetat.

Evitar la pèrdua excessiva de vegetació

- Minimitzar l'**esbrossada i tala selectiva** prèvies al moviment de terres i procurar el transplantament dels peus arboris o arbustius d'interès. Aquesta tasca és essencial en la formació de desmunts a mitja o a peu de vessant i en terrenys propers a cursos fluvials.

Disminuir l'impacte paisagístic

- En reblerts i abocament de terres sobrants cal **evitar les zones més sensibles** des del punt de vista ambiental (lleses, zones inundables, vegetació d'interès, etc.) i vetllar per microtopografies adequades amb l'entorn.
- Potenciar els **aterrossaments intermitjos** en lloc de grans explanacions.

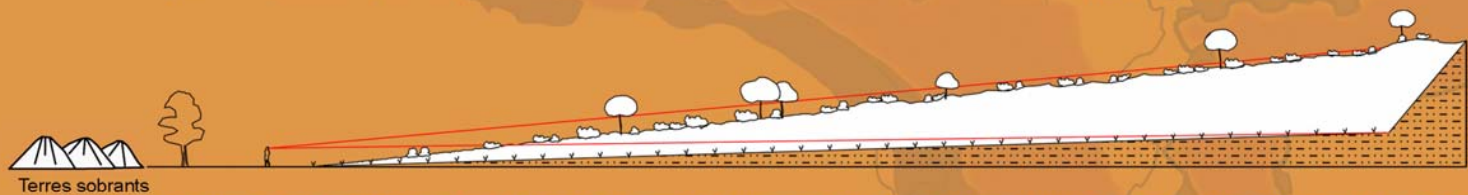
Aterrossament amb marges vegetals,

Talús tractat amb geocel·les: abans d'estendre la terra vegetal i un cop desenvolupada la capa herbàcia.

Instal·lació de manta orgànica de iute o coco sobre talús.

Talús sense cap tractament amb símptomes evidents d'erosió i xaragalls.

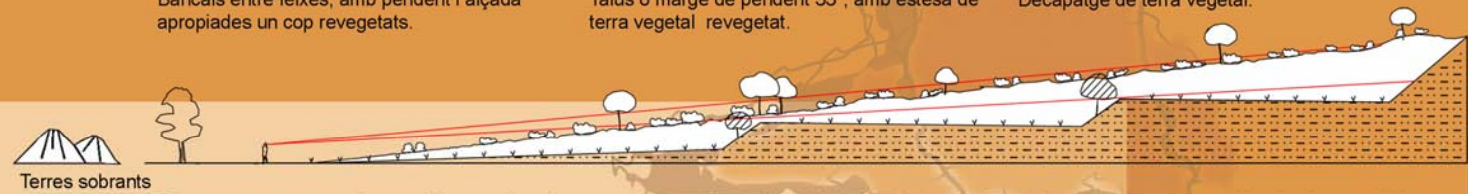
Les grans esplanacions a peu de vessant comporten un gran volum de terres a abocar i en general s'integren poc en el paisatge. En aquests casos, per als talussos preexistents amb pendent lleugerament superior a 33° o amb símptomes d'erosió, es pot recórrer a la bioenginyeria (mantas orgàniques, fagines amb restes de poda, geocel·les, etc.).

Bancals entre feixes, amb pendent i alçada apropiades un cop revegetats.

Talús o marge de pendent 33° , amb estesa de terra vegetal revegetat.

Decapatge de terra vegetal.

Els aterassaments intermitjos amb talussos suaus, tipus 3H:2V i alçades al voltant de 2 m, permeten disminuir sensiblement el volum de terres a abocar i reduir, mitjançant els bancals i llur plantació, l'impacte visual. En general no són tant agressius amb la topografia i paisatge originari.

Glossari

Bioenginyeria: Estudi de les propietats tècniques i biològiques de les plantes vives i de la seva utilització com a elements de construcció en les obres de recuperació de l'entorn ambiental, de manera aïllada o en combinació amb materials inerts com ara la pedra, la fusta i l'acer.

Geocel·la: Estructura de polietilè en forma de rusc, amb cel·les de mida i diàmetre variables, emprada per a la retenció de sòls en talussos rocosos o impermeables on es fa difícil la implantació vegetal. La geocel·la s'expandeix en forma d'acordió i s'assenta sobre el terreny per a ser posteriorment reomplerta amb terra vegetal.

Manta orgànica o biomanta: Estructura en forma de manta voluble, constituïda per un entramat de fibres vegetals deshidratades, utilitzada per a la protecció i estabilització de sòls en pendent.

Referències

- dd.aa. "Manual de estabilización y revegetación de taludes". Entorno Gráfico, SL. Madrid, 1999.
- Regis, Ambroise. "Les pressions et les enjeux paysagers concernant les sites viticoles. Étude thématique: Les Paysages culturels viticoles". Cadre de la Convention du Patrimoine mondial de l'UNESCO. ICOMOS, 2005.
- Text refós de la Llei d'Urbanisme. Decret legislatiu 1/2005. Art. 179. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Generalitat de Catalunya, 2005.
- Projecte de decret pel qual es regula la intervenció ambiental en el procediment de llicència urbanística per a millora de finques rústiques mitjançant obres de reestructuració i anivellament. Departament de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya, 2005.

Altres fitxes relacionades

- Fitxa 1.2 Xarxa de drenatge
- Fitxa 2.1 Xarxa de camins
- Fitxa 2.2 Vegetació de marges i vores

**Generalitat
de Catalunya**

**Associació
"Al Penedès, Vinyes"**

Empreses col·laboradores

· AGUSTÍ TORELLÓ MATA · CAN FEIXES · CASTELLROIG · GRAMONA · JANÉ VENTURA · LLOPART · MAS COMPTAL · NADAL · PARATÓ · PARDAS · RÀFOLS DELS CAUS · RAVENTÓS I BLANC · RECAREDO · SOT LEFRIEC · TORELLÓ

1.2 Xarxa de drenatge

Bloc 1. EVITAR L'EROSIÓ I AFAVORIR LA COSEVACIÓ DEL SÒL

El disseny de la xarxa de drenatge de les vinyes s'ha de planificar des d'un principi. Els moviments de terres s'han de dur a terme de manera que permetin l'evacuació de les aigües d'escorrentia en la direcció desitjada i, finalment, cap els punts naturals de desguàs, torrents o rieres.

Un bon sistema de drenatge permet augmentar la disponibilitat d'aigua per a la vinya i en un determinat moment disminuir els efectes de l'erosió del sòl.

El control de les aigües és sempre beneficiós, però en algunes zones de la comarca, on els fenòmens erosius es manifesten de forma natural en l'entorn, resulta imprescindible. En aquests indrets, les pluges intenses i irregularment distribuïdes, pròpies de la climatologia mediterrània, juntament a la naturalesa argilo-margosa dels materials, crea nombrosos escorrancs i xaragalls, que poden afectar a les parcel·les més properes.

Formació de badlands al nord-est de la comarca.

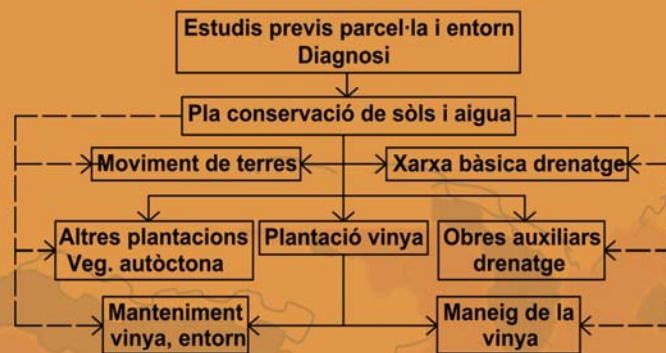

Formació de xaragalls a peu de vinya.

El drenatge deficient de les vinyes potencia l'erosió del sòl i els múltiples efectes negatius associats:

- **Dificultat de treball** per les màquines a l'interior de les vinyes.
- **Disminució de sòl fèrtil** i de nutrients, **compactació del sòl**, **pèrdua no desitjada d'aigua**.
- **Afectació a camps veïns** i de lleres naturals.
- **Pèrdua de valor del paisatge**: els xaragalls i l'aparició de sòls denudats disminueixen la seva qualitat. També, l'ús d'elements de drenatge sense un disseny acurat, incrementen l'artificialització.

DRENATGE I CONTROL DE L'EROSIÓ

Mesures prèvies a la plantació

- Tenir present les especificitats del medi local (règim de pluges, xarxa de drenatge natural, volums d'aigua a evacuar, etc.).
- Disposar d'un mapa topogràfic detallat.
- Utilitzar un mapa de sòls detallat de la parcel·la, o en tot cas el mapa de sòls comarcal, per tal de considerar factors com la capacitat hidràulica i d'infiltració i les textures.
- Establiment d'un pla de conservació de sòls i d'aigua.
- Dissenyar la morfologia òptima del terreny, tenint sempre en compte que el poder erosiu de l'escorrentia superficial augmenta amb la llargada dels vessants i amb el seu pendent.
- Elaboració d'un mapa de rases i rases de desguàs i plànols d'obres auxiliars (baixades a barrancs, arquetes, canalitzacions, etc.).
- Establiment d'una coberta herbàcia permanent en rases de desguàs, amb espècies adaptades a la zona, com per exemple grama d'aigua i trepadella.

Secció de canal amb coberta herbàcia.

La plantació

- Realitzar la plantació dels peus de vinya en trams rectes amb variacions de direcció adaptant-se a les corbes de nivell.
- En sòls amb alt risc d'erosió, reduir la longitud de recorregut de les aigües.

La xarxa bàsica de drenatge està integrada pel conjunt de rases i canals de desguàs que hom ha de disposar en la parcel·la per tal de conduir les aigües d'escorrentia cap als torrents o barrancs naturals.

Un pla de conservació de sòls i aigües recull les mesures que cal aplicar a una finca i àrea d'influència, tenint en compte l'entorn físic i la viabilitat econòmica de les mateixes, de manera que puguin ser integrades en la planificació i gestió de la vinya. Requereix d'un bon assessorament tècnic.

Manteniment i maneig de la vinya

- Millorar l'estructura del sòl, amb incorporació d'esmenes orgàniques en superfície.
- Minimitzar els treballs en profunditat, com el subsolament, pel risc de posar en superfície argiles amb pobres característiques pel que fa a la retenció i circulació de l'aigua.
- Protegir la superfície del sòl amb mulch permeable o incrementant la coberta herbàcia (enherbat) en la vinya.
- Minimitzar el trànsit de maquinària, especialment en la preparació del sòl per a la realització de noves plantacions.
- Protegir la intersecció dels canals amb els barrancs: si cal, construir arquetes d'entrada i canalitzacions soterrades fins a peu de barranc.
- Manteniment anual de la xarxa de drenatge: repàs de pendents, resembra de canals, etc.
- Mantenir sense obstruccions les lleres naturals: revisió i neteja periòdica de qualsevol abocament incontrolat.

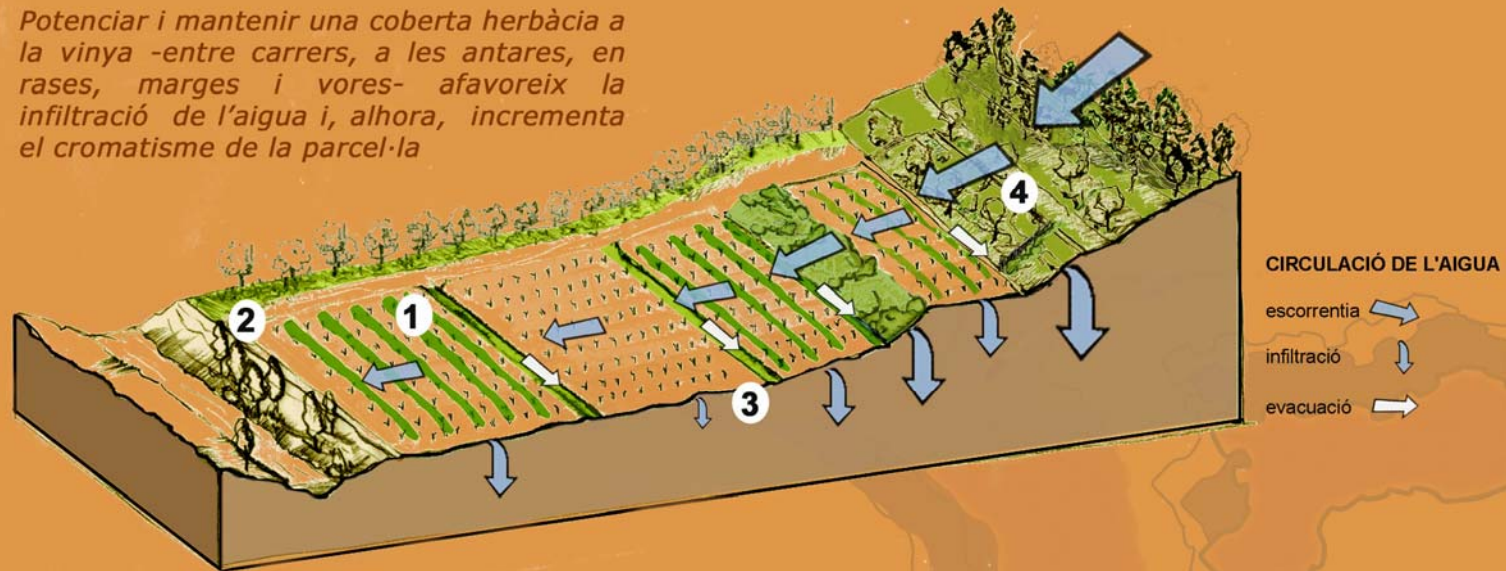

Plantació a contrapendent i enherbat entre fileres.

Adobat i protecció de la vinya amb restes de poda triturada.

Potenciar i mantenir una coberta herbàcia a la vinya -entre carrers, a les antares, en rases, marges i vores- afavoreix la infiltració de l'aigua i, alhora, incrementa el cromatisme de la parcel·la

Les rases i rases de desguàs (canals)

- El seu nombre i disseny òptim han de basar-se en càlculs hidràulics i tenint en compte el pendent del vessant. En tot cas, s'evitarà concentrar les aigües d'escorrentia en un únic punt de sortida.
- Per a poder evacuar les aigües, han de tenir un pendent longitudinal regular. En les rases, aquest pendent varia entre 0.2% i 2.5%, en funció del tipus de sòl i la seva llargada, que no hauria d'excedir mai els 200 m.

Distància màxima entre rases en funció del pendent del vessant	
Pendent (%)	Distància horitzontal màxima (m)
2	65
4	42
6	35
8	32
10	29
15	26
20	25
25	24

Perfils de rases utilitzades en la zona, triangulars i trapezoidal. Han de tenir un cert contrapendent per a poder tallar l'escorrentia.

1 Sembra herbàcia temporal en carrers alterns.

2 Per a eliminar les males herbes, prioritzar la sega periòdica al fresat.

3 Les rases amb pendent longitudinal > 1 % convé protegir-les amb una capa vegetal.

4 Cal defugir dels formigons urbans, però, en cas necessari, es poden emprar formigons colorejats o envellits amb òxids.

Glossari

Badlands: Forma de relleu de les roques argiloses deguda a l'encaixament d'una xarxa de barrancs estrets profunds i propers, separats per crestes més o menys agudes. És un aixaragallament generalitzat.

Escorrentia: Part de l'escolament de l'aigua de pluja que no ha penetrat al sòl ni al subsòl, circulant lliurement a favor del pendent.

Rases: Terrasses en sentit transversal al pendent del camp i dotades d'un cert contrapendent, amb l'objectiu de tallar l'escolament. En alguns casos, les rases serveixen, també, per a facilitar l'accés als camps.

Rases de desguàs o canals: Generalment segueixen les línies de màxim pendent i van a desaiugar als barrancs. Quan són perimetrals, protegeixen a les parcel·les per a que no rebin escolament d'aigües amunt.

Xaragall: Regueró erosiu amb perfil transversal en V, modelat per l'escorrentia sobre un talús o terreny inclinat.

Referències

- dd.aa. "Jornades de Transferència de Tecnologia sobre Conservació de Sòls i Aigües en Vinyes". Ponències. Dept. De Medi Ambient i Ciències del Sòl (Universitat de Lleida) i INCAVI (Generalitat de Catalunya). Vilafranca del Penedès, 1994.
- www.buscagro.com "Directorio temático agropecuario y de ciencias afines". Secció: La finca y su manejo, subsecció: riego y drenaje.

Altres fitxes relacionades

- Fitxa 1.1: Moviment de terres
- Fitxa 2.2: Vegetació de marges i vores
- Fitxa 3.1: Coberta vegetal en vinya

Generalitat
de Catalunya

Associació
"Al Penedès, Vinyes"

Empreses col·laboradores

AGUSTÍ TORELLÓ MATA · CAN FEIXES · CASTELLROIG · GRAMONA · JANÉ VENTURA · LLOPART · MAS COMPTAL · NADAL · PARATÓ · PARDAS · RÀFOLS DELS CAUS · RAVENTÓS I BLANC · RECAREDO · SOT LEFRIEC · TORELLÓ

2.1 Xarxa de camins

La xarxa de camins rurals, té com a funció bàsica la connectivitat i vertebració del territori no urbanitzat. Dins d'aquesta xarxa resten inclosos els camins ramaders i els històrics, sotmesos a legislació sectorial pròpia.

Paisatge típic vitivinícola, amb camí obert entre vinyes.

Disposats en la trama agrària, els camins relliguen els pobles, les masies, les edificacions històriques i les vinyes o terres conreades i, a més de permetre l'accés a les finques i la circulació de vehicles i maquinària agrícola, constitueixen un excel·lent mitjà per a l'observació del paisatge circumdant.

Al transitar per un camí es perceben les característiques i singularitats d'un territori, però també, el propi camí i el seu estat de conservació ens parlen i transmeten la cura que es té d'un determinat paratge o indret.

Algunes situacions poden malmetre gratuïtament el territori:

- Recorreguts massa rectilinis i amplades excessives.
- Vores i talussos descuidats i massa denudats.
- Abús de paviments rígids.
- Fenòmens d'erosió aparent o entollaments, per manca de control de les aigües.
- Abocaments incontrolats de deixalles.
- Elements acompanyants i de senyalització deteriorats, barroers, o de caràcter massa urbà.
- Manca de manteniment.

En canvi, mantenir una xarxa de camins de qualitat possibilita, entre d'altres:

- Gaudir més dels recorreguts.
- Donar un valor afegit a les vinyes.
- Potenciar l'atractiu turístic del paisatge vitivinícola.

El manteniment de vegetació a les vores del camí, millora la qualitat del paisatge percebut.

Mesures per a la millora paisatgística dels camins Traçat i amplada

Camí rural sinuós, seguint les corbes de nivell.

- **Adaptar el traçat a la topografia**, evitant els recorreguts massa lineals i que passin per zones de màxim pendent. En cas de petits turons, vorejar-los sempre per sota.
- **Evitar resseguir el recorregut dels cursos fluvials**, desplaçant-se una distància prudencial i sempre fora de la zona de servitud de la llera.
- **Evitar amplades > 5 m** en el cas de camins adaptats al pas de vehicles i maquinària agrícola.
- **Preveure puntualment àrees que permetin l'encreuament de 2 vehicles** agrícoles o camions.

Intervalls d'amplada en funció del tipus d'ús	
Amplada	Capacitat funcional
> 5 m	Creuament de vehicles pesants
Entre 4 i 5 m	Creuament 1 vehicle pesant i un lleuger
3.5-4 m	Creuament de vehicles lleugers
2.5-3.5	Circulació vehicles pesants
1.75-2m	Circulació vehicles lleugers
< 1.75	No permet la circulació vehicles 4 rodes

S'entén per **traçat** la definició geomètrica de la superfície d'una obra lineal, descrita mitjançant la planta, l'alçat i les seccions transversals.

S'entén per **plataforma** una superfície lleugerament inclinada d'una obra d'infraestructura viària lineal (camí, carretera, etc), destinada al trànsit rodat, limitada per talussos, cunetes o terreny natural.

Perfils i talussos

- **No modificar el perfil transversal ni longitudinal** d'un camí sense la corresponent llicència municipal.
- **Evitar talussos amb pendents > 33° (3H:2V).**
- **Arrodonir els caps de desmunts i terraplens.**
- **Revegetar els talussos denudats** amb planta autòctona local i manteniment periòdic de la vegetació.

Paviments

- **Prioritzar els paviments tous** de caràcter permeable: terra, sauló piconat, grava petita, tot-ú, etc.
- En camins amb forts pendents o més trànsit emprar **paviments asfàltics o formigons acolorits**, amb colors inclosos en la gama dels ocres o terrossos.
- En encreuaments o confluència entre camins i accessos, procurar una transició gradual o, bé, que els paviments siguin similars i **no suposin un fort contrast visual quant a materials o colors.**

Control de les aigües

- **Plataformes amb pendent mínim transversal** per tal d'evacuar l'aigua fins els punts d'escorrentia natural.

- **El dimensionament i disseny d'obres de drenatge transversal** (tubs i calaixos) i guals inundables es farà sempre segons els criteris establerts per l'Agència Catalana de l'Aigua (A.C.A.).

- En camins de fort pendent, construir trenques per tal de desviar l'aigua de la plataforma i evitar fenòmens d'erosió.

Planta

Alçat

Secció

Representació gràfica d'una trencada tipus.

- **Minimitzar les superfícies impermeabilitzades.**
- **Potenciar l'ús d'elements naturals** i de poc contrast en sortides de tubs, cunetes, baixants i guals: emmacat de pedres de la zona, formigons colorejats, etc.

Sortida de tubs revestida amb pedres.

Petit gual protegit amb emmacat.

Pas de camí sobre riera (gual).

Revestir amb pedres

Evitar els formigonats o colorejats

- Protegir les sortides de l'aigua en baixants i conduir expressament l'aigua fins als llocs d'escorrentia naturals.

Arbrat, senyalitzacions i altres

- **Manteniment i recuperació d'arbrat i arbusts** en les vores o marges d'un camí.

La vegetació vora els camins enriqueix els recorreguts.

- Ús d'espècies autòctones o tradicionals i manteniment de les distàncies mínimes de plantació establertes per les ordenances municipals o costums locals.
- Evitar la construcció de tanques de límit de parcel·la; en cas que siguin necessàries, emprar les fetes amb elements vegetals i evitar les tanques opaques, així com les de malla metàl·lica i filat espinós.
- Evitar elements indicadors o publicitaris de tipologia urbana (metàl·lics, amb formigó, lluminosos, etc.)

Manteniment

- **Mantenir les carrerades i camins històrics**, facilitant la seva senyalització i aprofitament com a itineraris turístics i de promoció de rutes vitivinícoles.
- **Mantenir les obres de drenatge i desguàs**: reparacions, neteja periòdica de cunetes i baixants, etc.
- **Eliminar bassals, xaragalls i pedregam.**
- **Respectar un espai suficient** al final de les plantacions que permeti girar les màquines sense envair els camins.
- **Evitar llaurar a menys de 3 m** de la vora dels camins.
- **Neteja i trasllat a lloc controlat de qualsevol abocament** de deixalles o restes d'obres.

Glossari

Cuneta: Canal de desgüàs que acompanya longitudinalment un tram de camí, destinat a l'evacuació de les aigües pluvials superficials.

Emmacat: Paviment format amb graves o còdols, col·locats en sec o amb una matriu de morter de ciment per a travar-los.

Tot-ú: Material granulat format per àrids arrodonits extret de gravera (tot-ú natural) o de pedrera o gravera però sotmesos a un procés de trituració prèvia (tot-ú artificial), que s'utilitza com a sub-base o base i en plataformes de camins o carreteres.

Trenca: Franja ondulada i transversal del camí que té la missió de desviar les aigües de la plataforma.

Zona de servitud de llera: Zona de 5 m d'amplada a ambdòs costats de la llera pública, reservada a usos públics.

Referències

- "Arranjament de pistes forestals de la xarxa viària bàsica del Pla municipal de prevenció d'incendis forestals". Oficina Tècnica de Prevenció Municipal d'Incendis Forestals. Diputació de Barcelona. Juny, 2001.
- "Costums sobre terrenals, camins i aigües, en terres de pagès". Costumari Català de la Mancomunitat. Vol II. Edició Casa de la Caritat, 1921.
- "Recomanacions tècniques per al disseny d'infraestructures que interfereixen amb l'espai fluvial". Guia Tècnica.
- Documents tècnics_4. Agència Catalana de l'Aigua. Dept. de Medi Ambient i Habitatge. Generalitat de Catalunya.
- "Recull d'accions per minimitzar l'impacte de les infraestructures viàries sobre el territori". Documents dels Quaderns de medi ambient. Núm.5. Dept. de Medi Ambient. Generalitat de Catalunya. Setembre, 2003.
- Text refós de la Llei d'Urbanisme. Decret legislatiu 1/2005. Articles 48 i 49. Dept. de Política Territorial i Obres Públiques. Generalitat de Catalunya, 2005.

Altres fitxes relacionades

- Fitxa 1.1 Moviment de terres
- Fitxa 1.2 Xarxa de drenatge
- Fitxa 5.1 Enoturisme

Generalitat
de Catalunya

Associació
"Al Penedès, Vinyes"

Empreses col·laboradores

· AGUSTÍ TORELLÓ MATA · CAN FEIXES · CASTELLROIG · GRAMONA · JANÉ VENTURA · LLOPART · MAS COMPTAL · NADAL · PARATÓ · PARDAS · RÀFOLS DELS CAUS · RAVENTÓS I BLANC · RECAREDO · SOT LEFRIEC · TORELLÓ

2.2 Vegetació de marges i vores

Els marges vegetats i les vores aporten veritables beneficis agronòmics, paisatgístics i naturalístics a l'espai agrari, esdevenint un component essencial dels ecosistemes agroforestals.

A les zones on el cultiu de la vinya suposa pràcticament un monocultiu, l'existència d'un sistema de marges i vores enriqueix i diversifica el paisatge trencant la monotonia i aportant diferenciació cromàtica, especialment en les èpoques de floració.

En l'explotació vitícola moderna, la seva plantació i conservació han de ser considerats pel viticultor com una tasca més en l'explotació i no simplement com una pèrdua de terreny o de productivitat.

Cal evitar, doncs, sempre que sigui possible, que la transformació de les parcel·les comporti l'eliminació de vores i marges vegetats.

Algunes espècies arbustives són especialment interessants per als ocells i petits mamífers insectívors, ja que els proporcionen acolliment i aliments.

És preferible utilitzar marges i vores poliespecífiques, que combinen plantes de floracions esglaonades i amb arrels de longitud diferent.

Els principals valors que aporten les vores i marges vegetats són:

- Reducció dels fenòmens erosius amb un augment de la retenció de sòls i afavoriment de la recàrrega hídrica del sòl agrícola i del subsòl.
- Existència d'un **reservori de fauna útil per a la lluita integrada en vinya** o altres conreus i per la possibilitat d'establiment i/o manteniment de poblacions d'insectes polinitzadors.
- **Manteniment d'hàbitats naturals** i microcorredors biològics cap a altres espais naturals o cap a punts d'aigua. Per a molts animals aquest és l'únic refugi segur per protegir-se del pas de la maquinària agrícola.
- **Delimitació visual** entre camps o propietats.
- **Subministrament de recursos naturals** (llenya, vares, aliments pel bestiar, fruits, plantes medicinals i aromàtiques, bolets, espàrrecs i arrels...).

Establiment d'una vora o marge

Els marges de nova construcció han de mantenir un **desnivell màxim entre 2 i 3 m** i **pendents del tipus 3H:2V**, ja que així s'afavoreix l'èxit de la implantació vegetal, tant l'espontània com la procedent de revegetació artificial.

Per restaurar una vora, la franja de vegetació ha de tenir una **amplada mínima d'1 m** i deixar 2-3 m a les cantonades.

Els marges i vores tenen tendència a acollir, de forma natural, abundant flora espontània. Una bona gestió d'aquesta vegetació amb la introducció de determinades plantes pot millorar considerablement els seus beneficis agronòmics.

En el moment d'escollir les espècies a introduir caldrà considerar factors com:

- La **fauna auxiliar** que es vol potenciar en funció del conreu.
- La seva **resistència a plagues i malalties** o si és vector de les mateixes.
- La seva **capacitat invasiva** o competencial amb el conreu.
- L'abundància i època de **floració i fructificació**.
- La **procedència de la plàntula o llavor**: sempre que es pugui treballar amb material provinent de llavor.

En el cas que calgui revegetar, es poden emprar, entre altres:

ESPÈCIES RECOMANABLES PELS MARGES I VORES DE L'ALT PENEDES			
	Nom popular	Nom científic	FAMÍLIA
Arbres	Alzina	<i>Quercus ilex</i>	FAGÀCIES
	Roure martinenc	<i>Quercus humilis</i>	FAGÀCIES
	Ametller bord	<i>Prunus amygdalus</i>	ROSÀCIES
Arbustos	Aranyoner	<i>Prunus spinosa</i>	ROSÀCIES
	Llentiscle	<i>Pistacia lentiscus</i>	ANACARDÀCIES
	Fals aladern	<i>Rhamnus alaternus</i>	RAMNÀCIES
Mates i arbustos baixos	Farigola	<i>Thymus vulgaris</i>	LABIADES
	Romani	<i>Rosmarinus officinalis</i>	LABIADES
	Esparraguera	<i>Asparagus acutifolius</i>	LILIÀCIES
	Esbarzer	<i>Rubus ulmifolius</i>	ROSÀCIES
Lianes	Heura	<i>Hedera helix</i>	ARALIÀCIES
	Vidiella	<i>Clematis flammula</i>	RANUNCULÀCIES
	Aritjol	<i>Smilax aspera</i>	ESMILACÀCIES
Herbàcies	Ravenell	<i>Rapistrum rugosum</i>	CRUCÍFERA
	Margall	<i>Hordeum murinum</i>	GRAMÍNIES
	Fenàs de marge	<i>Brachypodium phoenicoides</i>	GRAMÍNIES
	Grama	<i>Cynodon dactylon</i>	GRAMÍNIES

S'entén per **marge** el graó de terra que separa dues feixes de diferent nivell. La seva vegetació sol ser una barreja d'espècies arbustives, lianes i flora herbàcia adventícia.

Podem considerar una **vora** una banda plana de sòl d'amplada variable que delimita dues parcel·les de conreu. La seva vegetació està composta principalment per plantes herbàcies ruderals.

Vora vegetal formada per arbustos.

Per tal que els marges siguin efectius cal que estiguin vegetats i se'ls proporcioni una mínima atenció i manteniment que eviti la formació dels xaragalls i la pèrdua de sòl fèrtil. En el cas que es tracti simplement de tapissar un marge nu es pot utilitzar lleguminoses i gramínies.

Manteniment d'una vora o marge

- Evitar la crema com a tècnica de control de vegetació.
- Emprar l'esporga si el desenvolupament arbustiu és invasiu del camp o excessivament competitiu amb el conreu, sempre fora de les èpoques de nidificació i amb desbrossadora manual.
- Evitar la llaurada de les vores.
- Protegir la vegetació dels pesticides i fertilitzants que s'apliquen als conreus.
- Minimitzar l'aplicació d'herbicides en el control de vegetació.
- Aplicar un règim de dall, com a tècnica eficaç per eliminar certes males herbes invasives del conreu.
- No creuar indiscriminadament les vores per accedir d'una parcel·la a una altra de manera que no es malmentin deixant de ser funcionals.
- Planificar les tasques de manteniment de manera que sempre hi hagi zones menys intervingudes que actuaran com a refugis per la fauna i punts de renovació de la vegetació.
- Evitar els punts d'abocament incontrolats.

La presència de franges de vegetació potencia el caràcter agroforestal del paisatge de l'Alt Penedès i contribueix al bon estat de les vinyes

Per la restauració d'una vora, les famílies de plantes més aconsellables són les lleguminoses, que augmenten els continguts de nitrogen del sòl i es poden utilitzar com a ferratgeres, les labiades i cistàcies que resulten atractives per la seva floració, aromes i el seu paper en la polinització.

Glossari

Fauna útil o auxiliar: Conjunt d'organismes antagonistes de les plagues, és a dir, els seus depredadors i/o paràsits naturals.

Microcorredor biològic: Franja estreta d'hàbitat natural amb funcions connectives envoltada per hàbitats de tipologia diferent que relliga dos o més espais permetent la lliure dispersió d'espècies.

Vegetació ruderal: Vegetació pròpia d'indrets molt alterats per l'home o pels animals, com són les vores de camins o de conreus.

Referències

- Bernard, J-L; Granval, P; Pasquet, G. "*Demain, les bords de champs cultivés*" Phytoma 502, pag 6-11. Madrid, 1999.
- Boatman, N. "Field margins: integrating agriculture and conservation". BCPC Monograph 58, 1994.
- Fontanet, Xavi. "Les plantes insectari". Revista Agrocultura núm 8. Escola Agrària de Manresa, 2001.
- Norma tècnica per a la producció integrada de la vinya. Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca. Generalitat de Catalunya. 2006.

Altres fitxes relacionades

- Fitxa 1.1 Moviment de terres
- Fitxa 1.2 Xarxa de drenatge
- Fitxa 2.3 Arbrat

Generalitat
de Catalunya

Associació
"Al Penedès, Vinyes"

Empreses col·laboradores

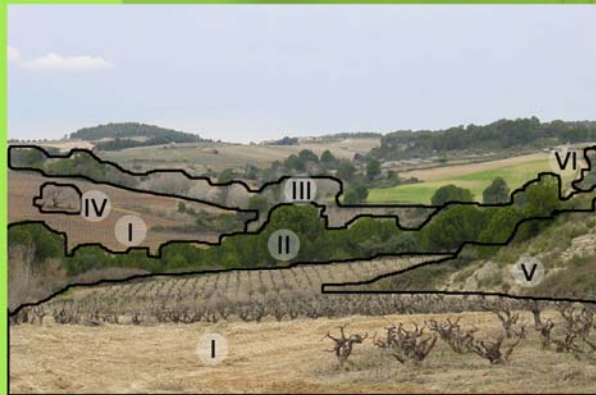
· AGUSTÍ TORELLÓ MATA · CAN FEIXES · CASTELLROIG · GRAMONA · JANÉ VENTURA · LLOPART · MAS COMPTAL · NADAL
· PARATÓ · PARDAS · RÀFOLS DELS CAUS · RAVENTÓS I BLANC · RECAREDO · SOT LEFRIEC · TORELLÓ

2.3 Arbrat

La presència d'arbres al paisatge de l'Alt Penedès és força diversificada i abundant. Es poden trobar des de grans exemplars aïllats d'alzines, oliveres i roures presidint les vinyes, fins a petites bosquines i boscos de ribera resseguint els conreus, sense oblidar les tradicionals fileres d'oliveres i ametllers acompanyant la vinya.

Amb tot, el conjunt d'estructures que poden conformar els arbres, són un element que enriqueix i diversifica el paisatge vitícola de l'Alt Penedès.

Malgrat això, la modernització del cultiu de la vinya així com la seva extensió creixent en el territori, sovint comporten l'abandonament d'altres cultius tradicionals de secà, com l'oliver o l'ametller i la reducció de les masses boscoses.

I: Vinya, II: Massa boscosa; III: Bosc de ribera, IV: Arbre aïllat; V: Talús; VI: Filera d'oliveres.

La preservació d'algun arbre aïllat és testimoni d'antics conreus.

Valors i beneficis de l'arbrat

- Aporta **heterogeneïtat** al paisatge i és un referent històric del caràcter agroforestal de la comarca.
- Potencia la **biodiversitat**, millora la connectivitat entre masses boscoses i és refugi de fauna útil per a la lluita integrada en vinya.
- Redueix l'erosió i afavoreix la **infiltració de l'aigua**.
- Les masses arbrades suavitzen les **oscil·lacions tèrmiques** diàries i estacionals en els conreus veïns.
- Contribueix al **reciclat dels nutrients** que es perdrien per fenòmens de rentat.
- Els arbres aïllats poden exercir de **fites visuals**.
- Les estructures lineals poden fer de **límits visuals** entre camps o propietats.

Caldrà planificar ja des del moment del moviment de terres els arbres que es volen preservar.

En la gestió dels diferents tipus d'arbrat que es troben en les parcel·les de vinya i en els seus accessos caldrà tenir present les següents recomanacions:

- Mantenir les franges d'arbres adjacents a les vinyes, sempre que no dificultin greument els treballs mecanitzats i substituir aquells exemplars morts o debilitats.
- Mantenir l'arbrat proper als camins i adequar-lo al pas de maquinària mitjançant la poda de capçades o realitzant petites modificacions dels traçats dels camins.

ARBRES AUTÒCTONS RECOMANABLES PER A LA IMPLANTACIÓ EN VINYA

Nom comú	Nom científic
Roure martinenc	<i>Quercus humilis</i>
Alzina	<i>Quercus ilex</i>
Ametller	<i>Prunus dulcis</i>
Olivera	<i>Olea europaea</i>

S'enten per **bosquina** una formació vegetal, relativament densa, amb predomini d'arbusts o arbres baixos, amb una alçada màxima de 6 m.

S'enten per **franja arbrada** un conjunt lineal d'arbres generalment disposats a separació constant.

- Mantenir la presència d'**arbres aïllats**, preferentment a les cotes més altes de la vinya, exercint de fita visual de finques i propietats.
- En zones on s'hagi d'implantar nova vinya, realitzar **transplantaments d'arbres preexistents** isolats de gran port.
- En aquells casos on la vinya ocupa grans extensions, trencar la monotonia del conreu mitjançant **plantacions puntuals** d'arbres autòctons.
- Protegir aquells **exemplars arboris de gran bellesa**, mida o singularitat, susceptibles de ser catalogats i rebre protecció legal.

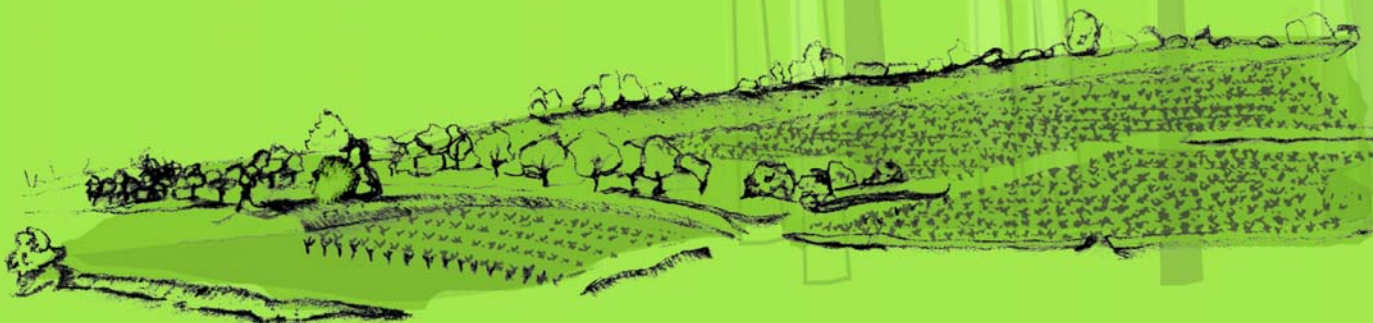

Filera d'oliveres als límits d'una vinya.

En els espais intersticials entre vinyes caldrà:

- Conservar la **vegetació de ribera** i afavorir el seu manteniment, evitant la contaminació pels agents químics aplicats en els conreus.
- Controlar l'expansió d'aquelles **espècies considerades invasores**, especialment en els cursos fluvials.
- Conservar i mantenir les masses forestals i els **boscoss-illa** intersticials als conreus de vinya.
- Utilitzar, en el cas de recreació d'una bosquina, una **associació d'espècies autòctones** de ports i estrats diferents, prioritant, per als arbres, les frondoses en front les resinoses.
- Considerar, en el cas que es vulgui atorgar a la massa vegetada una **funció de tallavent**, que la seva eficàcia dependrà de la seva permeabilitat i alçada.
- Utilitzar la **poda** per garantir la permeabilitat i creixement adequats d'aquestes àrees de vegetació. Caldrà realitzar un treball d'esporga d'arbres i arbusts cada tres anys com a mínim, per impedir que la vegetació envaeixi el conreu.
- En el cas de plantar arbusts o arbres entre parcel·les destinades a plantacions o cultius deixar una **distància mínima de 1 o 2 m** respectivament.

PRINCIPALS ESPÈCIES VEGETALS INVASORES DE L'ALT PENEDEÈS			
Detall	Nom comú	Nom científic	Localització
	Ailant, arbre del cel.	<i>Ailanthus altissima</i>	Cursos fluvials, marges de camins i carreteres
	Canya americana	<i>Arundo donax</i>	Cursos fluvials, recs i marges de camins
	Acàcia, robinia	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Cursos fluvials, marges de camins

Es recomana planificar, a nivell d'explotació o amb la resta de veïns, la instauració d'una veritable xarxa d'elements naturals situats enmig de l'espai conreat

Glossari

Biodiversitat: Terme ecològic que indica la riquesa i abundància relativa de qualsevol forma o estructura vital, ja sigui a nivell genètic, d'espècie o d'ecosistema.

Bosquina: Formació vegetal dominada per arbusts o arbres baixos, amb una alçada màxima de 6 m.

Estrat de vegetació: Cadascuna de les capes en que es divideix una comunitat vegetal, formada per un conjunt de plantes de característiques particulars i compresa entre unes determinades alçades.

Referències

- Cosat Pérez, Juan Carlos; ddaa. "Manual para la diversificación del paisaje agrario" Consejería de Medio Ambiente, Junta de Andalucía; Comité Andaluz de Agricultura Ecológica. Segona edició. Novembre, 2003.
- Llei 13/1990, de 9 de juliol, de l'acció negatòria, les immissions, les servituds i les relacions de veïnatge. Articles 35 i 41.
- Decret 214/1987, de 9 de juny, sobre la declaració d'arbres monumentals. Dept. d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Generalitat de Catalunya.
- <http://www.chlorofil.fr/hedges>

Altres fitxes relacionades

- Fitxa 1.2 Xarxa de drenatge
- Fitxa 2.1 Vegetació de marges i vores

Generalitat
de Catalunya

Associació
"Al Penedès, Vinyes"

Empreses col·laboradores

· AGUSTÍ TORELLÓ MATA · CAN FEIXES · CASTELLROIG · GRAMONA · JANÉ VENTURA · LLOPART · MAS COMPTAL · NADAL
· PARATÓ · PARDAS · RÀFOLS DELS CAUS · RAVENTÓS I BLANC · RECAREDO · SOT LEFRIEC · TORELLÓ

3.1 Coberta vegetal en vinya

Les tècniques de maneig del sòl en vinya han de tenir per objectiu mantenir les plantes adventícies per sota un **llindar acceptable**, impedir l'erosió del sòl, **mantenir la fertilitat** a nivells òptims, protegir la quantitat i qualitat de les reserves d'aigua i facilitar les operacions de conreu.

El treball mecànic del sòl (conreu tradicional) i el **desherbatge químic** (tècnica de no-conreu) són les solucions més habituals pel control de les males herbes en vinya; cal considerar, però, altres alternatives, al menys en la interfilera, com el manteniment d'una **coberta vegetal**.

Tractament del sòl amb desherbatge químic.

El **sistema de coberta vegetal** és la tècnica de conreu que més respecte les condicions del medi perquè:

- Disminueix el risc de processos erosius hidràulics i eòlics.
- Millora la **fertilitat** i l'**estructura** del sòl.
- Augmenta la **infiltració de la pluja** i disminueix l'**escorrentia superficial**.
- Permet l'**entrada en camp de maquinària** després de pluges.

Coberta vegetal en tota la superfície de la parcel·la de flora espontània.

- Eleva el contingut de **màteria orgànica** en superfície.
- En certs casos, pot millorar la **qualitat del raïm** i del **most** obtingut,
- Contribueix a controlar el **vigor** i el **rendiment** excessius de les vinyes en terres molt fèrtils.
- La humitat i les restes vegetals aturen l'**escalfament del sòl**.
- Augmenta la **presència d'espècies** vegetals i animals.
- En **presència de lleguminoses**, s'incrementa el nitrogen del sòl, podent-se utilitzar igualment la coberta vegetal com **adob en verd**.
- Ajuda a la millora de l'**estat sanitari** de la vinya.
- Té **repercussions paisatgístiques** positives, augmentant el cromatisme de l'espai vitícola i perceptives, associant-se habitualment aquesta tècnica a una **viticultura de qualitat** i més respectuosa amb el medi.

Tractament del sòl amb coberta vegetal entre fileres alternada amb el llaurat del sòl.

Mantenir tota la parcel·la amb coberta vegetal pot resultar poc viable i sovint es realitza un **control d'herbes en les fileres de vinya** amb sistemes de conreu mecànics com la sega, l'encoixinament o l'aplicació de productes químics.

En les situacions on la competència pels nutrients i/o per l'aigua és molt elevada –especialment en els períodes de sequera- o en les que el seu manteniment dificulti les tasques de mecanització, la **coberta vegetal pot ser temporal o limitada en l'espai**, reduint-se l'amplada de la banda herbrada o reduint-se les interfileres herbrades (una filera cada dues o cada quatre).

S'optarà per la **superfície i durada de la coberta herbàcia** en funció del vigor que es pretengui obtenir, de les disponibilitats de nutrients o aigua i del tipus de vi que es desitgi produir.

Caldrà, com a mínim, garantir el manteniment de la coberta vegetal del sòl durant el **període tardor-hivern**, podent deixar sense cobertura vegetal la parcel·la durant la **primavera i l'estiu**.

S'entén per **conreu tradicional** el sistema consistent a remoure mecànicament la capa més superficial del sòl, arrencant les herbes i trencant la capil·laritat des de les capes profundes vers la superfície.

S'entén pel manteniment de la **coberta vegetal** el sistema de maneig que consisteix en sembrar o deixar desenvolupar-se de manera permanent o temporal, sobre la totalitat o d'una part de la superfície, una coberta herbrada.

Implantació d'una coberta vegetal

- La vegetació de la coberta pot ser **natural o sembrada**.
- Abans de sembrar, és convenient realitzar una **preparació superficial del sòl** per obtenir un llit de sembra d'uns 3-5 cm.
- S'utilitzarà maquinària de **sembra directa** (preparació i sembra en una sola passada) o una **sembradora combinada** amb un corró després de la preparació del sòl.
- La millor època per la implantació de la coberta vegetal és a la tardor, el més aviat possible després de la verema.
- Caldrà adaptar la **dosi de sembra** en funció de les espècies o de la qualitat de la llavor.
- L'opció sobre l'**espècie a introduir** s'ha de fer prioritàriament en funció el grau de competència amb la vinya desitjada i acceptable en la parcel·la.
- És preferible sembrar una **barreja de ray-grass** (30-40%) combinada amb altres lleguminoses que una graminia pura.
- De manera general, l'**establiment de la coberta vegetal** no s'ha de realitzar abans del 4rt o 5è any d'implantació de la vinya

Control de males herbes amb treball mecànic del sòl en tota la parcel·la.

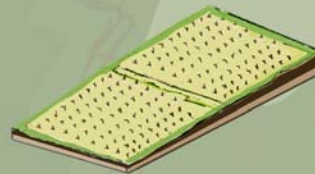
ESPÈCIES UTILITZABLES EN COBERTES VEGETALS				
Nom popular	Nom científic	Implantació	Creixement	Competència
Ray-grass anglès	<i>Lolium perenne</i> .L	Molt fàcil	Perenne	De mitjana a forta
Festuca	<i>Festuca arundinacea</i>	Fàcil	Perenne	Forta
Festuca vermella	<i>Festuca rubra</i>	Mitjana	Perenne	De feble a mitjana
Trèbol blanc	<i>Trifolium repens</i> L	Mitjana	Perenne	Mitjana
Pelosa	<i>Poa annua</i>	Molt difícil	Perenne	De mitjana a forta
Ordi	<i>Hordeum vulgare</i>	Fàcil	Perenne	De mitjana a forta
Civada	<i>Avena sativa</i>	Fàcil	Perenne	Mitjana

Manteniment d'una coberta vegetal

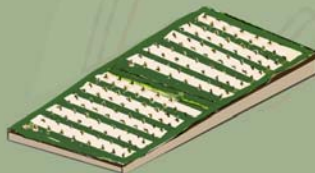
- El manteniment de la l'herba entre fileres es fa mitjançant **segadora o picadora**.
- És important realitzar segues més freqüents **els primers anys** per assegurar una bona cobertura posterior.
- En els indrets sensibles a les gelades de primavera, caldrà realitzar **una sega després del desborronament** i abans de les gelades tardanes, o fins i tot no utilitzar aquest mètode.
- En cas de necessitat de **fertilització**, durant la presència de l'herba en les parcel·les, caldrà realitzar-la en les fileres de vinya, perquè sigui eficaç pel conreu i no per la coberta vegetal.
- S'ha de preveure, en tot cas, la instal·lació o manteniment de vores amb vegetació al voltant de la parcel·la.

Tipus de coberta en funció del potencial hídric de la parcel·la

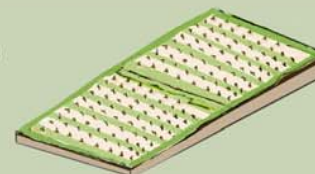
Reserva hídrica potencial feble (sòls profunds)
Enherbament permanent sembrat o de flora espontània.

Reserva hídrica potencial mitjana
Enherbament permanent d'una interfilera cada dos, sembrada o de flora espontània, alternant cada any.

Reserva hídrica potencial elevada (sòls molt drenants i/o poc profunds)
Enherbament temporal, sembrat o de flora espontània mantingut de setembre a abril.

Per la coberta, es poden utilitzar espècies de cereals com la civada o l'ordi.

Glossari

Corró: Eina que serveix per a esterrossar i compactar el terreny de sembra a fi d'augmentar-ne la capillaritat, i que consisteix en una sèrie d'elements cilíndrics que giren lliurement sobre un eix horitzontal, transversal al sentit de la marxa de l'ormeig.

Desherbatge: Acció i efecte d'eliminar les males herbes manualment, mecànicament o amb herbicides.

Encoixinament: Aplicació d'una capa de palla, fems, fulles o altres materials secs al sòl per conservar-ne la humitat, protegir-lo de l'erosió i de la compactació de la pluja, millorar-ne l'aireig, esmorteir-ne els canvis de temperatura i evitar el creixement de males herbes.

No-conreu amb sòl nu: Sistema de maneig del sòl en el que no es realitzen feines culturals de cap tipus i, en conseqüència, es controlen les herbes amb l'aplicació d'herbicides en tota la superfície.

Referències

- Domínguez Gento, Afons, Roeselló Oltra, Josep, Aguado Sáez, Joan. "Diseño y manejo de la diversidad vegetal en agricultura ecológica: Asociaciones y rotaciones de cultivos. Cubiertas vegetales silvestres y abonos verdes. Setos vivos". Phytoma y SEAE. Valencia, 2002.
- Norma tècnica per a la producció integrada de la vinya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Generalitat de Catalunya, 2006.

Altres fitxes relacionades

- Fitxa 2.1 Xarxa de drenatge
- Fitxa 2.3 vegetació en marges i vores

Generalitat
de Catalunya

Associació
"Al Penedès, Vinyes"

Empreses col·laboradores

· AGUSTÍ TORELLÓ MATA · CAN FEIXES · CASTELLROIG · GRAMONA · JANÉ VENTURA · LLOPART · MAS COMPTAL · NADAL · PARATÓ
· PARDAS · RÀFOLS DELS CAUS · RAVENTÓS I BLANC · RECAREDO · SOT LEFRIEC · TORELLÓ

4.1 Patrimoni construït

El patrimoni construït integra el conjunt de béns immobles, que pels seus valors culturals mereixen una protecció especial, de manera que puguin ser gaudits per la ciutadania i ésser transmesos a les generacions futures.

L'arquitectura de la vinya i el vi penedesenc (eixamples urbans, carrers de cases, barraques o murs de pedra seca) coincideix en gran part amb l'època modernista i noucentista. En el territori de la vinya, **les masies, les barraques i els murets de pedra seca o els pous** són béns clarament representatius del patrimoni rural, però també hi són presents altres elements d'època i tipologia molt diversa; tots ells, carregats d'història, formen part del paisatge.

Els béns patrimonials són producte i testimoni d'usos, costums o tradicions i **la seva conservació ens permet interpretar i llegir l'evolució històrica o sociocultural d'un lloc.**

Dos elements patrimonials, natural i arquitectònic, en la mateixa visual, potencien la bellesa d'aquest paisatge rural.

La valorització d'aquest patrimoni fomenta el seu respecte i és necessària en el disseny de models sostenibles i de desenvolupament local.

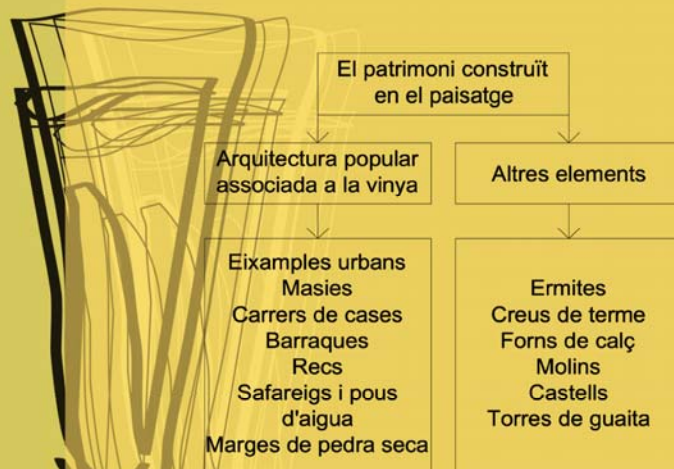
Carrer Torrentfondo (Sant Llorenç d'Hortons).

Determinades actuacions o la simple manca d'intervenció posen en perill aquests béns patrimonials:

- Abandonament i manca de manteniment.
- Destrucció voluntària o per manca de coneixement.
- Pèrdua de valor per pressió espacial d'activitats i usos al voltant de l'element patrimonial.
- Destrosses: per moviments de terres, circulació de maquinària, etc.
- Presència d'elements propers barroers o de caràcter massa urbà, que alteren l'harmonia prèvia existent.

La seva conservació o rehabilitació permet:

- Mantenir la memòria històrica i tradicional.
- Mantenir la identitat del paisatge del lloc.
- Promoure l'atractiu turístic del paisatge vitivinícola.

La protecció i conservació de l'element patrimonial

- Promoure els catàlegs municipals d'aquells béns representatius de la història o tradicions. Un bé patrimonial catalogat és més fàcil de conservar o preservar.
- Mantenir els elements de patrimoni construït vernacular en territori de vinya: murs, parets i barraques de pedra seca, recs, forns de calç, molins, fonts, etc.

Can Prats.

- En la restauració de masies o altres elements construïts, cal conèixer primer els valors del bé com a document històric i arquitectònic, però també els estètics i sentimentals.
- En la seva restauració, **procurar emprar tècniques tradicionals**, materials de la zona i colors harmònics amb l'entorn, tenint especial cura de teulades, façanes, mitgeres vistes, etc.
- En cas d'abandonament de l'ús originari, **cercar nous usos compatibles amb el bé i l'entorn** que assegurin la conservació i, alhora, la divulgació.

S'entén per entorn d'un bé immoble, que pot incloure el subsòl, l'espai, sigui edificat o no, que dóna suport ambiental al bé i l'alteració del qual pot afectar-ne els valors, la contemplació o l'estudi.

La tècnica de pedra en sec és un procediment constructiu basat en la col·locació superposada de pedres pròpies de la zona, sense ús de cap lligam cimentador entre elles. L'estabilitat estructural s'obté equilibrant les dimensions, pesos i pressions dels blocs entre sí. És una tècnica molt sostenible quant a materials i consum energètic (treball manual).

- Protecció de l'element patrimonial durant les obres, en especial durant el moviment de terres i trànsit de maquinària en obertura de camins, modificacions de traçat, reparacions, etc. **Senyalitzar amb encintat o estacat un àrea de protecció de l'entorn proper al bé.**

Torrota del Moro, d'origen romà.

Creu del Pago.

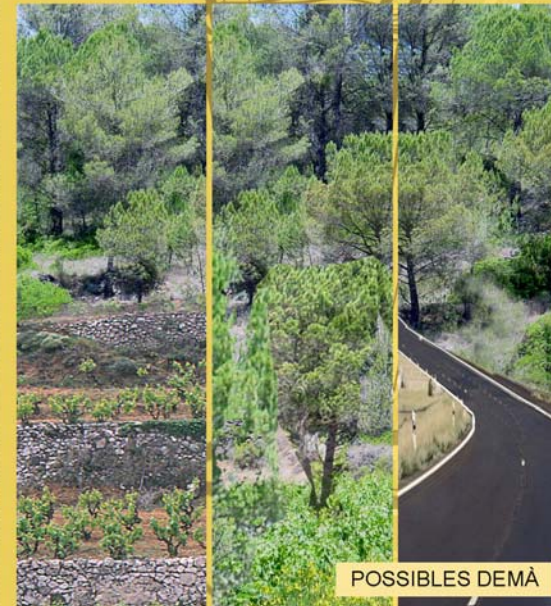

Barraques de pedra seca en territori vitivinícola.

Murets de pedra en sec exercint la seva funció originària.

- **Recuperació de tècniques constructives en desús:** incentivar l'ús i formar professionals capaços de realitzar i reconstruir murs de pedra seca (tomar solsideis) o de tàpia o arrebossats de calç.

Passat, present i futur incert d'un paisatge típic de conreu en vessants. La conservació d'aquest paisatge humanitzat, però integrat senzilla i sàviament en l'entorn, dependrà de com es considerin aquests valors patrimonials en els futurs plans urbanístics de desenvolupament local.

La protecció de l'entorn patrimonial

Una visió àmplia i més coherent del bé patrimonial, és la que el considera no com a element aïllat, sinó intrínscament relacionat amb el seu entorn; sovint no es pot entendre el significat d'un sense l'altre. En aquest sentit convé:

- Elaborar els catàlegs de masies i cases rurals del planejament urbanístic municipal amb rigor, detallant les actuacions possibles des del punt de vista arquitectònic però també patrimonial i paisatgístic.
- En la redacció de plans d'ordenació urbana municipal, classificar i qualificar el sòl i usos tenint en compte la protecció dels béns patrimonials i el seu entorn.
- Facilitar l'accés als elements del patrimoni natural i històrico-arqueològic localitzats en territori vitícola.
- Habilitar rutes i itineraris vitícoles a través dels camins rurals, de les vinyes i del patrimoni arqueològic i agrari.

- Davant de noves construccions, no impedir les visuals principals de l'element patrimonial, ni opimir-lo físicament.
- Fomentar l'ús i el gaudi del patrimoni construït, respectant les necessitats de conservació i protecció del patrimoni.

Barraca noucentista.

Glossari

Modernisme: moviment cultural, especialment arquitectònic i decoratiu, que es desenvolupà al final del segle XIX i al principi del segle XX a l'Europa occidental.

Noucentisme: moviment cultural d'abast polític iniciat a Catalunya a la primera meitat del segle XX.

Tornar solses o portells: treball de manteniment de les construccions de pedra en sec, consistent en refer amb la mateixa tècnica els trossos caiguts o deteriorats (solsides).

Bé catalogat: bé inclòs en el Catàleg de Patrimoni Cultural Català, que inclou els béns culturals d'interès local (BCIL). Els propietaris d'un bé catalogat tenen el deure i l'obligació de preservar i mantenir el bé per assegurar la integritat del seu valor cultural. L'ús a què es destinin aquests béns ha de garantir-ne sempre la conservació.

Referències

- dd.aa. "Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya. L'Alt Penedès". Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1986.
- dd.aa. "Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya. El Baix Penedès i el Garraf". Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991.
- dd.aa. "La problemàtica de la conservació i protecció del Patrimoni Històric a les comarques Penedesenques". Publicació Sant Sadurní d'Anoia. Institut d'Estudis Penedesencs, 1992.
- "La pedra en sec. Obra, paisatge i patrimoni". IV Congrés Internacional de Construcció en Pedra en Sec. Mallorca, del 28 al 30 de setembre de 1994. Palma: Consell Insular de Mallorca. FODESMA, 1997.

Altres fitxes relacionades

- Fitxa 5.1 Enoturisme

 Generalitat
de Catalunya

Associació
"Al Penedès, Vinyes"

Empreses col·laboradores

· AGUSTÍ TORELLÓ MATA · CAN FEIXES · CASTELLROIG · GRAMONA · JANÉ VENTURA · LLOPART · MAS COMPTAL · NADAL
· PARATÓ · PARDAS · RÀFOLS DELS CAUS · RAVENTÓS I BLANC · RECAREDO · SOT LEFRIEC · TORELLÓ

4.2 Cellers i tines

Bloc 4. MILLORA DEL PAISATGE CONSTRUÏT

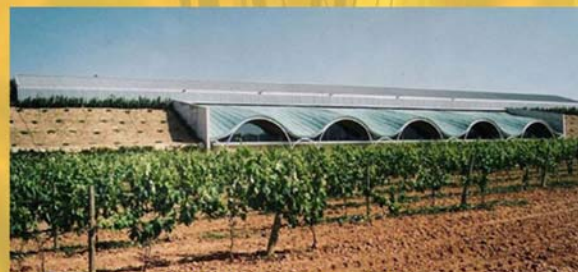
El paisatge vitivinícola no està tant sols compostat per les vinyes sinó també per tots els edificis i instal·lacions situats entre elles. Entre aquests, destaquen els cellers i les seves instal·lacions adjacents com poden ser les tines de fermentació.

L'arquitectura dels cellers es troba en l'actualitat en un moment d'explendor i molt lligada a l'eclosió de la cultura del vi. Si fins fa poc era molt difícil trobar projectes arquitectònics interessants—amb l'excepció notable dels cellers modernistes—, en els darrers anys alguns cellers han apostat per edificis de qualitat i arquitectes de prestigi.

Els diferents espais que articulen l'activitat del celler, des de la recepció del raïm, la fermentació del most, l'elaboració la cria en barrica i ampolla, fins l'expedició final del producte han de tenir en compte factors tant la funcionals com formals.

Els cellers de nova construcció, seguint les pautes de les masies tradicionals, coherents amb el patrimoni preexistent i sense imitacions gratuïtes poden ser una bona opció d'integració paisatgística.

Innovacions arquitectòniques en els nous cellers.

Les noves construccions han de tenir present l'entorn, podent cercar diferents graus de notorietat de la seva arquitectura en relació del paisatge vitivinícola:

- Desaparició o minimització de la visibilitat del celler mitjançant el seu soterrament total o parcial.
- Reducció de l'impacte paisatgístic a partir de l'aplicació de tècniques tradicionals o modernes basades en la sostenibilitat (com la bioarquitectura).
- Inserció de les construccions en el paisatge, a partir de la seva forma i volum:

Recuperació de les traces, signes i formes del paisatge.

Manteniment, recuperació i reinterpretació de la tipologia constructiva i tradicional.

Creació de nova arquitectura a partir de la consciència i la interpretació del paisatge del lloc.

- Contraposició del celler al paisatge amb la voluntat de monumentalitzar l'objecte arquitectònic a partir de la constitució d'elements singulars però vinculats al seu entorn.

En el projecte de construcció d'un celler cal:

- Que aquest no esdevingui una instal·lació anònima amb funcions únicament productives.
- Tenir en compte el lligam amb el territori i el paisatge.
- Integrar la funció productiva en una **multifuncionalitat de les instal·lacions** lligada a l'enogastronomia o al turisme rural entre altres.
- Introduir el concepte de **sostenibilitat** tant en el procés constructiu com en el cicle productiu de vins i caves.

Els conjunts de tines a l'aire lliure poden comportar un fort impacte paisatgístic.

En els nous cellers, els projectes i la tecnologia adoptats han d'estar enfocats a la reducció dels costos ambientals, de construcció i de gestió mitjançant:

- L'atorgament de la mateixa importància estètica a la façana principal del celler com a les parts menys "visibles" del celler.
- En cas de la construcció de nous edificis i instal·lacions, l'enderroc d'aquells que hagin quedat obsolets.
- La realització, per aquelles edificacions aïllades de més 300 m² d'un "estudi d'integració paisatgística".
- La utilització dels moviments de terres i de la vegetació com a eines de projecte amb un potencial integrador de les construccions de nova planta, així com de les existents.

Es defineix com a **celler** el conjunt d'edificis on s'elaboren i / o guarden les begudes alcohòliques fermentades, principalment el vi i el cava, per la maduració o l'envelliment.

S'entén per **tina de fermentació** el recipient on es guarda el most perquè fermenti o, després de fermentat, on es fa envellir el vi. Solen ser d'acer inoxidable i posseeixen sistemes de control de temperatura.

- La utilització de criteris constructius, materials i aplicació de colors segons les directrius del catàleg comarcal.
- La utilització de materials constructius locals, a més de facilitar la integració paisatgística, ajuda a reduir costos ambientals.

En el cellers existents és necessari:

- Rehabilitar les construccions que presentin deficiències en els acabats o en l'estat de conservació.
- Millorar els acabats exteriors en aquells casos en que els edificis presentin un acabat deficient.
- Reparar, substituir o retirar progressivament els elements en estat precari o obsolets.
- En el cas de rehabilitacions, d'ampliacions o d'addició de nous cossos, projectar arquitectura de qualitat que tingui en compte els valors patrimonials de l'edifici existent (la seqüència històrica, la càrrega simbòlica i emocional, l'estètica).
- En els processos de modernització de les instal·lacions respectar l'entorn arquitectònic existent.

Cal ser especialment curós en la inserció del noves construccions i instal·lacions en nuclis tradicionals respectant la tipologia existent i la seva lògica espacial.

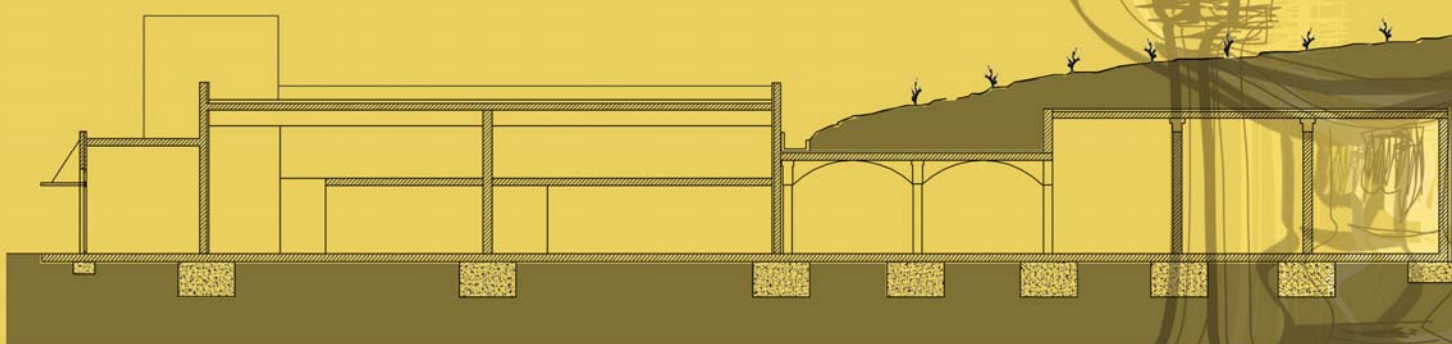
Tines de fermentació

És necessari integrar les tines de fermentació en el conjunt arquitectònic dels cellers mitjançant:

- La seva ubicació fora de les vistes principals.
- La seva ubicació en desnivells del terreny (soterrament parcial).
- Utilització de pantalles vegetals amb planta autòctona i arbres de creixement ràpid.
- El seu recobriment, quan sigui possible, de materials de colors ocres i verds i que evitin els reflexes.
- La seva instal·lació sota cobertes.
- La seva instal·lació a l'interior d'una edificació.

Fotomuntatge d'exemple de la integració de les tines en el conjunt del celler.

Exemple d'enterrament parcial del celler.

Glossari

Bioarquitectura: Terme que es refereix a l'aprofitament de materials locals i dels recursos naturals especialment pel que fa l'estalvi energètic. Per exemple l'aprofitament de l'energia solar pel calentament de l'aigua i la calefacció.

Cava: Galeria subterrània que fa les funcions de celler d'envelliment i que serveix especialment per envellir-hi vi escumós. Cal que estigui orientada cap al nord, que sigui prou fresca per mantenir-se tot l'any entre 10 i 14 C, i que no hi entri llum.

Celler: 1. [celler de fermentació] Local on es du a terme la fermentació del most dins de tines o cups. 2. [celler d'envelliment] Local on es guarda el vi per sotmetre'l a envelliment en bótes. 3. [celler d'emmagatzematge] Estança normalment petita i subterrània, on es guarda el vi embotellat o en bótes, mantinguda a una temperatura estable, entre 6 i 12°C.

Referències

- Capezzuto, Rita. "Il vino sotto la vigna". Domus núm. 883. Juliol-Agost, 2005.
- Munnilla-Lería. "Arquitectura y cultura del vino: Andalucía, Cataluña, La Rioja y otras regiones. Madrid, 2003.
- Sonsoni Alessandro. "Architecture contemporanee per paesaggi vitivinicoli" Edizioni Unicopli. Milano, Abril, 2005.
- Text Refós de la Llei d'Urbanisme, aprovat per Decret Legislatiu 1/2005, de 26 de juliol,

Altres fitxes relacionades

- Fitxa 4.1 Patrimoni construït
- Fitxa 4.2 Instal·lacions i construccions
- Fitxa 5.1 Enoturisme

Generalitat
de Catalunya

Associació
"Al Penedès, Vinyes"

Empreses col·laboradores

· AGUSTÍ TORELLÓ MATA · CAN FEIXES · CASTELLROIG · GRAMONA · JANÉ VENTURA · LLOPART · MAS COMPTAL · NADAL
· PARATÓ · PARDAS · RÀFOLS DELS CAUS · RAVENTÓS I BLANC · RECAREDO · SOT LEFRIEC · TORELLÓ

4.3 Instal·lacions i construccions

Bloc 4. MILLORA DEL PAISATGE CONSTRUÏT

Històricament, l'activitat agrària s'ha associat a la presència de tot un seguit d'instal·lacions i petites construccions enmig de l'espai agrícola. La modernització de l'agricultura ha comportat noves necessitats pel que fa a aquests tipus d'instal·lacions.

Aquestes construccions i instal·lacions poden tenir una presència puntual i ser de dimensions reduïdes (safareigs, barraques, pous, petits dipòsits i casetes per les motobombes) o de dimensions més grans (basses, recs, coberts, magatzems, hivernacles, o granges).

Per altra banda, el medi rural acull també usos, construccions i instal·lacions periurbanes que no es corresponen estrictament a la seva lògica interna i que poden comprometre la coherència del paisatge vitivinícola i banalitzar-lo.

Algunes d'aquestes petites construccions caracteritzen el paisatge vitivinícola del Penedès i formen part del seu patrimoni arquitectònic.

Nous requeriments han comportat noves instal·lacions en l'espai.

La correcta inserció de les petites construccions i instal·lacions en l'estructura i lògica del paisatge de la vinya és determinant per mantenir un paisatge de qualitat; en aquest sentit, és fonamental la capacitat de l'arquitectura, tradicional o contemporània, per assolir una integració harmònica de les construccions.

L'objectiu no sempre ha de ser ocultar les construccions-malgrat que algunes poden ser dissimulades-sinó, més aviat, cercar formes coherents de compartir el territori.

El temps i els recursos esmerçats en la integració paisatgística de les construccions i en mantenir nets i endreçats els seus voltants és una inversió en la qualitat del marc de treball i de la productivitat, alhora que millora la imatge de l'explotació vitivinícola i dels seus productes.

A fi d'aconseguir una correcta integració ambiental i paisatgística de les noves instal·lacions i construccions caldrà:

- No trencar la línia visual de les carenes amb construccions.
- Escollir el seu emplaçament i l'orientació en funció del pendent, dels vents dominants i de la insolació.
- Implantar les noves construccions o instal·lacions tenint present l'estructura del conjunt de l'explotació vitivinícola.
- Evitar les construccions agrícoles emprant tècniques i volumetries d'aspecte industrial que creen un fort impacte paisatgístic.
- Sempre que sigui possible, apropar la nova instal·lació a construccions ja existents, evitant la seva dispersió en l'espai agrari i vetllant, alhora, per l'harmonia del conjunt.
- Respectar en cada cas la legislació urbanística i sectorial vigent.
- Utilitzar els moviments de terres i la vegetació com a eines de projecte amb un potencial integrador tant de les noves construccions com de les ja existents, estructurant i valoritzant els seus voltants.
- Adequar les construccions a les invariants tipològiques de l'arquitectura de la zona (textura, colors, paraments exteriors, etc.)

Les velles instal·lacions abandonades creen un fort impacte en el paisatge i cal preveure el seu enderroc si cessa l'activitat o han quedat obsoletes.

S'entén per **construcció agrícola** la vinculada a una explotació d'una activitat rústica i destinada a magatzem de productes agrícoles, d'eines del camp i maquinària agrícola.

Es defineix com a **ús rururbà** aquell que no correspon estrictament a una estructura productiva agrícola i que comporta un grau d'artificialització més o menys elevat, però que s'ubica a l'espai rural.

- Considerar, quan sigui possible, l'enterrament total o parcial de les instal·lacions.
- Realitzar un "estudi d'integració paisatgística" per aquelles construccions aïllades de més 300 m².

El verd és un color generalment difícil d'integrar en l'espai rural. És més fàcil d'atenuar l'impacte de les construccions escollint tints neutres de la gamma dels beixos i grisos.

En construccions i instal·lacions ja existents és recomenable:

- Rehabilitar les construccions que presentin deficiències en els acabats o en l'estat de conservació.
- Reparar, substituir o retirar progressivament els elements obsolets o en estat precari.
- Organitzar i tenir cura de l'entorn immediat de les instal·lacions i petites construccions (materials i residus dispersos).

Materials i acabats

Els materials i acabats de les construccions s'han d'escollir a partir de criteris tècnics, funcionals, econòmics i també estètics. Es recomana:

- Emprar en els paraments exteriors i cobertes els materials tradicionals de la zona (pedra, maó ceràmic o bloc de formigó alleugerit, fusta, teula ceràmica o de ciment, vidre), sense caure en l'imitació o el mimatisme.
- Revestir els paraments verticals, almenys amb un gruix d'arrebossat.
- Utilitzar, preferentment, com a materials en el paviment, el ciment o derivats, tova ceràmica o pedra natural.
- Evitar l'ús de fibrociment en les cobertes.
- Evitar l'ús de materials brillants en cobertes i paraments exteriors.
- Tenir present que alguns materials com el ciment, la fusta o el ferro modifiquen els seu color o la seva textura amb el temps.

Pantalles vegetals

Quan no hi hagi cap altra possibilitat d'integració es pot recórrer a la utilització de pantalles vegetals amb planta autòctona i arbres de creixement ràpid.

En qualsevol cas, la implantació d'elements vegetals es farà en funció de la lògica de les construccions i no tant sols amb el simple objectiu de camuflatge.

Implantació de petites masses boscoses per minimitzar visualment l'impacte de construccions.

Adossar la nova construcció o instal·lació a la vegetació existent (o crear-ne de nova) per disminuir el seu impacte.

Un petit conjunt d'arbres situat davant una instal·lació de forma allargada crea una ruptura visual donant l'efecte de que es tracta de dues instal·lacions més petites.

Materials i colors tradicionals milloren la imatge percebuda.

Colors

Els colors i les seves combinacions permeten transformar o reduir l'impacte visual d'una construcció, ressaltant la seva presència o al contrari integrant-la en el seu entorn.

Barraca enmig d'una vinya.

Un volum de color blanc sembla més gran i més proper.

Un sostre fosc i mat atrau menys la mirada que quan la superfície és llisa o brillant.

Glossari

Coberta: Element constructiu que separa horitzontalment l'edifici de l'exterior. La seva funció bàsica és protegir les construccions de la pluja i la neu i evitar que hi penetri la humitat.

Elements constructius: Cadascun dels elements que formen part de la construcció i que pot classificar-se en un dels grups següents: fonaments, estructura, cobertes, tancaments, instal·lacions, revestiments i acabats.

Revestiment: Element constructiu que amaga les irregularitats i les imperfeccions de les parets, els forjats i els altres elements constructius i els preparen per rebre l'acabat final. A més, serveix d'aïllament i protegeix de les humitats. Per exemple, la capa de guix de les parets, l'arrebossat de les façanes, etc.

Referències

- "Bâtiments agricoles & paysages: guide à l'usage des agriculteurs". CAUE de Loire-Atlantique. Setembre 2003
- Text Refós de la Llei d'Urbanisme, aprovat per Decret Legislatiu 1/2005, de 26 de juliol
- Normativa del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de cada municipi.

Altres fitxes relacionades

- Fitxa 4.1 Patrimoni construït
- Fitxa 4.3 Cellers i Tines

Generalitat
de Catalunya

Associació
"Al Penedès, Vinyes"

Empreses col·laboradores

· AGUSTÍ TORELLÓ MATA · CAN FEIXES · CASTELLROIG · GRAMONA · JANÉ VENTURA · LLOPART · MAS COMPTAL · NADAL
· PARATÓ · PARDAS · RÀFOLS DELS CAUS · RAVENTÓS I BLANC · RECAREDO · SOT LEFRIEC · TORELLÓ

5.1 Enoturisme

El turisme enològic o enoturisme és una modalitat de turisme rural especialitzat en la cultura del vi. Es basa en la visita a regions elaboradores de vi mitjançant rutes dissenyades amb l'objectiu de conèixer la zona, experimentar formes de viure i gaudir del producte en el seu lloc d'origen.

El seu origen es remunta a les visites convencionals a cellers de principis del segle XX. Amb el temps les activitats ofertes s'han ampliat i diversificat, i han incorporant molts aspectes relacionats amb el paisatge i la cultura del lloc.

L'enoturisme actual promou el coneixement del territori i els seus valors socioculturals.

El paisatge vitivinícola del Penedès, singular i ple d'identitat, és idoni per al desenvolupament de l'enoturisme. Alhora, un enoturisme sostenible i de qualitat, afavoreix la millora i conservació d'aquest.

Plafons de rutes vitivinícoles comarcals i municipals.

Dins del marc de les noves tendències en el món del turisme, l'enoturisme pot contribuir de forma significativa a:

- La sostenibilitat de les activitats que acull el territori.
- La integració paisatgística dels projectes turístics.
- La creació experiències turístiques integrals.
- La identificació i potenciació dels trets característics d'un lloc.
- La desconcentració turística estacional.
- La generació de noves oportunitats laborals.

Enoturisme i paisatge de qualitat són un binomi essencial.

A més de les visites a finques i cellers, l'enoturisme genera tot un ventall d'activitats complementàries:

- Itineraris i rutes.
- Gastronomia i tast de vins i caves.
- Agroturisme i agrobotigues.
- Enoteques i vinateries.
- Museus temàtics i centres d'interpretació.
- Exposicions, jornades i congressos.
- Fires i festes del vi, etc.

La senyalització és un element imprescindible en qualsevol ruta o itinerari turístic però un excés de senyalització és contraproduent.

Una senyalització eficaç ha de ser:

- Llegible
- Entenedora
- Concreta
- Precisa

Senyal dels camins del vi i del cava.

Senyal de la ruta vitícola de Subirats.

El disseny dels senyals ha de basar-se en materials, formes i colors que s'integrin harmònicament en el paisatge.

Els plafons informatius i identificatius han de seguir els mateixos criteris formals de claredat, homogeneïtat i harmonia amb el paisatge, i són una bona eina per a reforçar el contingut didàctic i cultural de les rutes.

Al Penedès, alguns plafons permeten conèixer les característiques ambientals del territori, les tècniques de conreu i les varietats de raïm cultivades.

La lectura i observació en el propi indret, facilita l'aprenentatge.

Respecte al mitjà de transport, cal diversificar els recorreguts perquè siguin accessibles amb diferents mitjans de transport i potenciar els que permetin un major apropament al territori: itineraris a peu, en bicicleta o, fins i tot, a cavall.

Els recorreguts a peu i en bicicleta faciliten l'aturada i contemplació del paisatge.

Les rutes es poden visualitzar de forma clara en guies, llibres o tríptics de fàcil difusió.

L'allotjament rural és una altra complement bàsic de l'enoturisme.

Allotjament rural L'Olivera.

Les masies o residències rurals proporcionen un tracte personalitzat i una major vivència del lloc; s'han d'equipar adequadament i han de procurar oferir als seus clients la participació en activitats agrícoles o tradicionals de la zona. Quan sigui necessària la rehabilitació de les construccions, cal elaborar projectes professionals amb criteris acurats.

La gastronomia autòctona, els cursos de maridatge, les agrobotigues i les botigues especialitzades permeten recolzar de forma important l'activitat econòmica del sector enoturístic.

La imatge d'aquests establiments és un factor clau a l'hora de crear una impressió favorable en el visitant i incidir en una bona percepció global de la zona. Cal cuidar especialment el seu condicionament a totes les escales, des de la reforma arquitectònica fins a la retolació.

Conèixer, gaudir i poder disposar dels productes de la terra i, en particular, dels relacionats amb el món del vi, dona una major satisfacció als seus aficionats.

Agrobotiga i botiga especialitzada en complementes per al tast de vins i caves.

Els centres o oficines d'informació ofereixen orientació i assessorament sobre els serveis turístics, però també sobre els trets característics i els principals atractius del territori visitat. Sempre que sigui possible, és convenient prioritzar la seva ubicació en construccions existents amb una localització adequada.

Estació vitivinícola, punt d'informació ubicat a l'estació de Lavern-Subirats.

Altres activitats con la visita a museus, fires o exposicions locals poden donar una visió més completa del món del vi i el territori que el sustenta.

Museu del vi, a Vilafranca.

L'enoturisme ha d'aprofitar l'ampli ventall d'expectatives culturals que es tinguin a l'abast, constituint-se com un turisme específic però, alhora, de caràcter integrador.

L'apropament al patrimoni, l'art i la tradició local s'ha de combinar amb els serveis més convencionals.

En aquest sentit, algunes manifestacions artístiques, com el land-art, poden servir per personalitzar i contrastar una determinada ruta vitivinícola.

"La vinya pintada", d'Almirall-Llusià, a La Granada.

Glossari

Agroturisme: turisme rural amb allotjament en casa de pagès o granja escola, amb possibilitat de prendre part en activitats agrícoles i costums de l'indret. L'agroturisme ha de basar-se en criteris de sostenibilitat.

Enoteca: espai especialment condicionat per a l'exposició o la degustació i venda de vins.

Maridatge del vi: relació harmònica entre el vi i la menja a la qual acompanya amb la finalitat d'aconseguir una sinèrgia d'aromes i, inclús, de colors.

Tast o degustació de vins: acció de tastar vins, és a dir, de percebre les característiques organolèptiques d'un vi. En un tast intervenen tots els sentits, la oïda, la vista, l'olfacte, el gust i el tacte.

Turisme sostenible: turisme que no hipoteca els recursos ni oportunitats futures, integrant la capacitat de desenvolupament econòmic amb el respecte pels valors ambientals, socials i culturals del territori.

Referències

- "Pla Estratègic de Turisme a Catalunya 2005-2010". Generalitat de Catalunya. Dept. d'Economia i Finances. Secretaria de Comerç i Turisme, 2006.
- "Carta del Turisme Sostenible". Conferència Mundial del Turisme Sostenible. Lanzarote, 1995.
- "Terroir, vin, gastronomie i tourisme" Cahier Espaces núm. 76, 136 pàg. Editions ESPACES, 2002.
- Rull, Xavier. "Diccionari del vi: amb licors i altres begudes". Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1999.
- Cànoves, G. et. Al. "El turisme rural a Catalunya: una aposta medioambiental i de qualitat". Fundació Albertis i UAB. Barcelona, 2005.

Altres fitxes relacionades

- Fitxa 4.1 Patrimoni construït
- Fitxa 4.2 Cellers i tines

Generalitat
de Catalunya

Associació
"Al Penedès, Vinyes"

Empreses col·laboradores

· AGUSTÍ TORELLÓ MATA · CAN FEIXES · CASTELLROIG · GRAMONA · JANÉ VENTURA · LLOPART · MAS COMPTAL · NADAL
· PARATÓ · PARDAS · RÀFOLS DELS CAUS · RAVENTÓS I BLANC · RECAREDO · SOT LEFRIEC · TORELLÓ